

מה הסיפור שלך? פתוח מפסח ל-פה-סח

כשרוצים לומר שמישהו לא רציני, אומרים שהוא סתם מספר סיפורים... אבל האמת היא שלסיפורים יש כוח מיוחד, ועם ישראל מספר סיפור כבר 3,300 שנה. לקראת ליל הסדר והרגע החד-פעמי הזה שבו נשב עם המשפחה ונדבר ונספר, אנו מזמינים אתכם לדבר רגע על כוחו של הסיפור, כדי להשחזר את היכולת שלנו לספר את עצמנו ולהתחבר לאנרגיה הגדולה של הסיפור האישי והלאומי. אז... איך מספרים את הסיפור שלנו? מה סיפור יציאת מצרים של כל אחד ואחת מאיתנו? מה בעצם כוחו של סיפור ומה ההבדל בין סיפור ובין חוויה? מה המשמעות של פסח כיום שבו כולנו מספרים סיפור? קדימה, בואו נחשוף יחד את הסיפור שלנו!

עבדים היינו?

"עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו ה' א-להינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנותינו משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפילו כלנו חכמים, כלנו נבונים, כלנו זקנים, כלנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכל המורה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח."

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו. ועכשיו קרבנו המקום לעבדותו, שנאמר (יהושע כ"ד): 'ויאמר יהושע אל כל העם, כה אמר ה' א-להי ישראל: בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי נחור, ויעבדו אלהים אחרים. ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולף אותו בכל ארץ כנען, וארכה את זרעו ואמן לו את יצחק, ואמן ליצחק את יעקב ואת עשו. ואמן לעשו את הר שעיר לרשת אתו, ויעקב ובניו ירדו מצרים (מתוך ההגדה של פסח).

מהם שני הציורים שעליהם סובבת ההגדה? איזה סיפור משני הסיפורים הללו הוא הסיפור שמשמעותי עבורכם? למה ההגדה לא מכריעה במחלוקת בין רב לשמואל? מדוע היא מכניסה פנימה את שני הסיפורים?

<https://bit.ly/3iccHX5>

ברקוד לסריקה

סרטון יוטיוב

מה הופך סיפור לסיפור טוב?

מדרש תמונה

בהגדה "בבא האיש וההגדה" (הוצאת מודן), שאיר שי צ'רקה, מתייחס המאיר לתחושת העבד. למול אילו דברים אנחנו מרגישים "עבדים"? האם יש דרך להשתחרר מעבדות זאת?

עבדים היינו לפרעה במצרים...

מדרש תמונה

את הציור "סדר בירושלים" צייר הצייר ראובן רובין בשתי גרסאות, האחת ב-1949 והשנייה ב-1950.

אלו הבדלים אתם מזהים בין הציירות? כיצד ההבדלים הללו מעידים על הסיפור שהיה חשוב לצייר לספר בכל אחת משתי הציירות? לאיזו משתיהן אתם מתחברים יותר?

מה הסיפור של ההגדה? עיין למיטיבי לכת!

מאיפה הסיפור שלנו מתחיל?

לכל סיפור יש נקודת התחלה ונקודת סיום. איפה מתחיל הסיפור של יציאת מצרים? בעשרת המכות? בשעבוד ועבודות הפרך? בירידה למצרים? אולי דווקא במכירת יוסף? - המשנה אומרת שסיפור ההגדה, שהוא הסיפור של יציאת מצרים, צריך להתחיל דווקא בנקודת שפל של עם ישראל, ולסיים בנקודת שיא: "מתחיל בגנות ומסיים בשבח" (מסכת פסחים י, ד).

למה זה כך, לדעתכם? האם כשאתם מספרים סיפור על עצמכם, אתם מתחילים דווקא ברגעי המשבר שלכם? למה, אם כן, חכמים מבקשים שהסיפור יתחיל דווקא בגנות?

מה נקודת השפל שלנו כעם?

התלמוד ממשיך ומציג שתי נקודות התחלה מפתיעות לסיפור: "רב אמר: מתחילה עובדי עבודת אלילים היו אבותינו. ושמואל אמר: עבדים היינו" (מסכת פסחים דף קטז, עמוד א).

מה לדעתכם גרוע יותר, להיות עבד או להיות עובד אלילים?

הסיפור כשעון מעורר

"העולם אומרים שסיפורי מעשיות מסוגל לשינה ואני אמרתי שעל ידי סיפורי מעשיות מעוררים בני אדם משנתם" (רבי נחמן מברסלב, חיי מוהר"ן, אות כה).

מה ההבדל בין סיפור שמרדים אנשים לסיפור שדווקא מעיר אותם? האם סיפור יציאת מצרים הוא סיפור שמרדים או סיפור שמעורר?

כשהחיים הופכים לסיפור

"כשהיו ימים קשים באים על עם ישראל, היה רבי ישראל בעל שם טוב הולך למקום אחד ביער, מדליק אש ונושא תפילה - והפורענות היתה עוברת מן העולם. ממשיכו, רבי דב בר ממזריץ', לא ידע את המקום ביער, אבל ידע להדליק את האש ולומר את התפילה - וגם זה עזר. ממשיכו שלו, רבי לוי יצחק מברדיטשב, לא ידע את המקום ביער, לא ידע להדליק את האש, אבל זכר את התפילה - ואפילו זה הספיק. אני לא יודע את המקום ביער, לא יודע להדליק את האש, וגם לא יודע את התפילה, אבל אני מכיר את הסיפור הזה - ואולי גם זה יעזור..." (יורם טהרלב, על פי סיפור חסידי).

האם לסיפור יש כוח כמו החוויה עצמה, כמו הדבר עצמו? במה הסיפור על משהו שונה מחוויה? הסיפור, כמו בסיפור על הבעש"ט, הוא תמצית הזיכרון, הדבר האחרון שנשאר כשהכל נשכח. האם גם לכם במשפחה יש רגע או מאורע שכבר הפך לסיפור שתספרו לנכדים?

חלומות שמורים

מילים: אהוד מנור | לחן: מתי כספי

ברקוד
לסריקה
לשיר
ביוטיוב

<https://bit.ly/3CIDp35>

איתנו הוא עד יום מותנו
חבוי בתוך תילי מילים.
ולפעמים שריד של ריח
או צליל מוכר או קצה מילה
משיב אליך גן פורח
מחזיר אל קו ההתחלה
ושוב אתה חולם כילד
ושוב אתה תמים כאז
אתה נזכר בכל התכלת
הכל נשמר דבר לא גז.
אי שם עמוק בתוך תוכנו
טמונים קולות וזכרונות
מראות רבים שכבר שכחנו
ספרי פלאים ומנגינות
עולם מופלא של ילדותנו
דרום בפנים בצל צלילים

אי שם עמוק בתוך תוכנו
טמונים קולות וזכרונות
מראות רבים שכבר שכחנו
ספרי פלאים ומנגינות
עולם מופלא של ילדותנו
דרום בפנים בצל צלילים

כשאינ פנאי לסיפור

"וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה, וַיַּזְעִקוּ - וַתַּעַל שְׁוַעְתָּם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבָדָה" (שמות ב, כג)

מה השלבים השונים בהתפתחות הזעקה של העם? האם העם מספר את סיפורו בזמן הקושי או שהוא עסוק רק בזעקה? האם כדי לספר סיפור נדרש בהכרח פרק זמן של עיכול והתבוננות, או שאפשר לספר את הסיפור גם תוך כדי החוויה עצמה?

מפסח ל-פה-סח

"בספרי קבלה וחסידות מובא שפסח הוא הזדמנות להתבונן בדיבור האנושי, באופן שבו אנחנו משוחחים ומשתמשים בשפה. פסח הוא זמן ה"הגדה", ערב שבו אנחנו מדברים הרבה, מספרים, או 'מגידים' את סיפור יציאת מצרים סביב השולחן. ר' נחמן כותב כי בפסח 'צָא הַדִּבּוּר מִהַגְלֹת, בְּחִינַת 'פֶּה סָח' - הפה התחיל לשוח. הזוהר שם לב לכך שלצד סיפור הגאולה הלאומי, התורה מספרת על סיפור גאולה פרטי ומקומי מאוד - גאולת הדיבור של משה. מנהיגים של עם ישראל מתגלה בתחילת הדרך כ'כבד פה וכבד לשון' וכ'ערל שפתיים', ואט אט הוא מוצא את היכולת לדבר בפני העם (עד לספר דברים, שם הוא מדבר ומדבר ומדבר...).

הזוהר מכנה את מצבו של משה בתחילת הדרך כ'קול ללא דיבור'. למשה היה קול, אך הדיבור שלו - כך מסביר הזוהר - היה בגלות. הזוהר מצביע על הפער שאנחנו מכירים כל כך טוב מחיינו בין קולות, מחשבות ורגשות שמתרוצצים בתוכנו, לעתים בכאוס מוחלט, לבין היכולת 'לדבר' אותם, כלומר לארגן אותם לעצמנו לכדי מבנה בעל משמעות, ויותר מזה - להעביר את המבנה הפנימי הזה כלפי חוץ למישהו אחר. לדבר. לפעמים מציאת ה'דיבור' וחיבורו לקול עשוי להיות תהליך של שנים ארוכות של עבודת הנהרה וניסוח פנימי. זוהי סוג של יציאת מצרים, סיפור גאולה...

הדיבור שיוצא מגלותו הוא למעשה היכולת לפגוש אדם אחר, פנים אל פנים. בשיחה קצרה של ר' נחמן מברסלב (שיחות הר"ן, פח), הוא קובע ש'הַשְׁלָחָן הוא בְּחִינַת דְּבִיר, בְּבְחִינַת פְּנִים'. אולי ר' נחמן רוצה לרמוז שהחסד הזה יכול להתרחש סביב השולחן, המקום בו אנחנו אוכלים יחד, מדברים יחד, יושבים איש אל מול פני רעהו.

ואולי זהו האיחול החסידי לפסח: שהשיבה סביב שולחן החג תהיה פגישה של פנים בפנים, של דיבור היוצא מן הלב. דיבור החוצה את המיצרים ופועל פעולה של חסד, של קשר. דיבור שמאפשר מבט, חיוך ופתיחת הלב" (עמרי שאשא, בית פרת).

מה ההבדל בין קול לבין דיבור? מה בליל הסדר שלכם יוצר הזמנה לדיבור? יש לכם רגע כזה? כיצד תוכלו ליצור רגע כזה?

בוא

מילים: מירי פיגנבוים | לחן: רמי קלינשטיין

בוא נפזר את מסך הערפל
בוא נעמוד באור ולא בצל
עד מתי נמשיך לברוח
אל משחקים של כוח
מותר לך לרעוד לפעמים
כשמשהו נפלא קורה בפנים
ספר לי קצת על רגעי האושר
עד שיעלה עלינו הבוקר
וכשרוחות קרות יסערו בחוץ
אשלח בך אש חמה
יום אחד אולי תפסיק לרוץ
בין הצללים בנשמה
ספר לי קצת על רגעי הפחד
קל הרבה יותר לפחד ביחד
אשלח בך אש חמה
יום אחד אולי תפסיק לרוץ
בין הצללים בנשמה
בוא נפזר את מסך הערפל
בוא נעמוד באור ולא בצל

הסיפור המכונן שלנו

"באחד המפגשים עם מי שהיה אז מזכיר המדינה של הממשל, ג'ון פוסטר דאלאס, התעמת זה עם בן גוריון, ושאל אותו במידה רבה של התנשאות: 'אמור לי, אדוני ראש ממשלה, את מי אתה ומדינתך בעצם מייצגים? האם את יהודי פולין? או אולי את יהודי תימן? או רומניה, מרוקו, עיראק, ברית המועצות?'. 'האם כולכם מקשה אחת?', שאל המזכיר, 'האם אחרי 2,000 שנות גלות, עוד אפשר לדבר על עם אחד, תרבות אחת? מורשת אחת או מסורת יהודית אחת?'.
הבית בו בן גוריון, רכן לעומתו מעבר לשולחן הקפה, וענה: 'ראה, אדוני המזכיר, לפני 200 שנים הפליגה הספינה מייפלאוור מפליימוות' שבאנגליה ועליה מאה ושניים נוסעים, המתיישבים הראשונים, שהתיישבו במה שמוכר היום כמעצמה הדמוקרטית הגדולה, הקרויה ארצות הברית של אמריקה. היה זה ללא ספק, אירוע מכונן בתולדות עמך. וכעת, אנא ממך, צא לאחד הרחובות, איפה שהוא באמריקה, ושאל עשרה ילדים אמריקאים את השאלות הבאות: מה היה שמו ושם אביו של קברניט אותה נסיעה? ממי, ובאיזו דרך הוא קיבל את השליחות הזו? מה היתה מטרת הנסיעה? כמה זמן נמשך המסע? מה אכלו במהלכו? וכיצד נהג הים? לפי עניות דעתי, אמר בן גוריון, ישנה סבירות יותר מגבוהה שלא תקבל תשובות מדויקות...".

ואז הוסיף בן גוריון ואמר: 'ועכשיו, ברשותך אדוני המזכיר, נלך כמה שנים לאחור... לפני למעלה מ-3,300 שנה היהודים יצאו ממצרים. אני מבקש ממך שבאחת מנסיעותיך בעולם, נסה לפגוש עשרה ילדים יהודים במדינות שונות בעולם, ושאל אותם: מה היה שמו ושם אביו של קברניט אותה יציאה? ממי ובאיזו דרך הוא קיבל את השליחות הזו? מה היתה מטרת הנסיעה? כמה זמן נמשך המסע? מה אכלו במהלכו? וכיצד נהג הים?'.
הבית ג'ון פוסטר דאלאס בבן גוריון, ואמר: 'הבנתי'."

כיצד הגאולה, הזיכרון והסיפור יוצרים את המסה הקריטית ואת יכולת העמידה באתגרים? כיצד לדעתכם משתקפת בסיפור האמירה הידועה של יגאל אלון: "עם שאינו יודע את עברו, ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפל?"